

ประโยค ป.ธ. ๔
แปล มคอเป็นไทย
สอบ วันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๖

๑. ยถาวุตตตถเจตํ ทิวิธํ มโนกมมํ โหติ ติทวาริกํ ฯ ยथा हि ओषिष्मा-
 सहकतेन जित्ततेन कायङ्कं जोपेनुते हत्तकुकुहातिनि गोरोति पयापातसहकतेन
 तन्नुषामसनातिनि मिज्जातिगुजिसहकतेन चन्नुस्सिवायो सेणुजाति तेस्स ओषिष्माणुชलि-
 कममुत्पिज्जप्रिग्णथातिनि गोरोति तथा कममं मโนकम्मं โหति ทวารนตุ กายทวารं ฯ
 เจตนา ปเนตถ อพุโพหาริกา ฯ ยथा ปน ओषिष्मासहकतेन वाจङ्कं जोपेनुते ओโห-
 วต ยं प्रसुस तं ममसुसाति प्रवित्तुप्रकरणं ओषिष्मायति पयापातसहकतेन อิเม สत्ता
 ह्येवन्नु वा वञ्चन्नु वा मा वा ओहेสนุติ वत्ति मिज्जातिगुजिसहकतेन นตถิ ทินนनुติ-
 อาทิनि วत्ติ तथा कममं मโนकम्मं ทวารนตุ วจิต्तวารं ฯ เจตना ปनेตถ อพุโพ-
 หาริกา ฯ ยथा ปน कायङ्कवाजङ्कानि ओजेपेतวา रโहे निलिन्णे ओषिष्माणुपापा-
 मिज्जातिगुजिसहकतจิต्तทานि อुปปาเทติ तथा कममपि मโนकम्मं ทวารमपि मโนทवार-
 मेव ฯ อิมस्सึ ปน จาเน เจตนาปิ เจตนาสมपยุत्तत्तมมาปิ มโนทวารेवेव सम्मुจ-
 हन्नुติ ฯ ओवं ओगुสलं मโนकम्मं तीस्सुपि ทวารेस्सु सम्मुजात्ति ओज्जसาลินีनโย ฯ **(มงคลตถ**
ทีปनिया ปจโม ภาค/ข้อ ๒๒๒)

๒. กम्मปถสททตโต ตู กมฺมาเนว ทุคคตีสุคตีนํ ปถภูตตตา กम्मปถา
 นามาติ สงคิติสุตตวณฺเณนายํ วุตโต ฯ

ปถภูตตตาทิ ตาลํ ปวตตनुปายตตทา มคคภูตตตาทิ ตมฺหฺนิกา ฯ

นनु เจตนา อภิมเม กम्मปถेสฺ น วุตตาทิ ปฏิปาฏิยา สตตุนนํ กम्मปถ-
 ภาโว น ยุตโตติ ฯ น อวจนสฺส อณฺเณเหตุกตตทา ฯ น हि ตตถ เจตนาย ओกम्मปถตทา
 กम्मปถราสิมฺหิ อวจนํ ฯ กทาจิ ปน กम्मปถโหติ โหติ น สพฺพทาติ กम्मปถภา-

วสุส อนิยตตตต อวจนํ ฯ ยทา ปน กมฺมปโถ โหติ ตทา กมฺมปโถติ สงฺคโห
 น นิวาริโต ฯ เอตถาห ยถิ เจตนาย สพฺพทา กมฺมปถภาวาวาโต อนิยโต
 กมฺมปถภาโวติ กมฺมปถราสิมฺหิ อวจนํ นนุ อภิชฺฌาทีนฺมฺปิ กมฺมปถภาวํ อปฺปตฺตานํ
 อตฺถิตาย อนิยโต กมฺมปถภาโวติ เตสฺมฺปิ กมฺมปถราสิมฺหิ อวจนํ อาปชฺชตีติ ฯ
 นาปชฺชติ กมฺมปถตฺตา ตํสภาคตฺตา วา เตสํ ตตฺถ วุตฺตตฺตา ฯ ยถิ เอวํ เจตนาปิ
 ตตฺถ วตฺตพฺพา ลียา ฯ สจฺจเมตํ สา ปน ปาณาติปาตาทิกาทิ ปากโฏ ๓ สฺสา กมฺม-
 ปถภาโวติ น วุตฺตาลียา ฯ เจตนาย ทิ เจตนาหํ ภิกฺขเว กมฺมํ วทามิ ติวิธา ภิกฺขเว
 กายสญฺเจตนา อกฺุสลํ กมฺมนฺตืออาทิวจนโต กมฺมปถภาโว ปากโฏ กมฺมํเยว สฺคฺติ-
 หุคฺคตීนํ ตหุปฺปชฺชนกสฺซหุทฺทหานํ จ ปถภาเวน ปวตฺตํ กมฺมปโถติ วุจฺจตีติ ปากโฏ
 ๓ สฺสา ปถภาโว อภิชฺฌาทีนฺมฺปน เจตนาสมฺหภาเวน สฺจฺจิตฺตหุจฺจิตฺตภาโว เจตนาชฺนิต-
 วสฺสทฺตภาเวน สฺคฺติหุคฺคติตหุปฺปชฺชนกสฺซหุทฺทหานํ ปถภาโว จาติ น ตถา ปากโฏ
 กมฺมปถภาโวติ เตเยว เตน สภาเวน ทสฺเสตฺถุ อภิชฺฌเม เจตนา กมฺมปถราสิภาเวน
 น วุตฺตตา ฯ อตถาชาตีกตฺตา วา เจตนา เตหิ สทฺธิ น วุตฺตาทิ ทฏฺฐพฺพนฺติ สงฺคีติ-
 สุตฺตาทิฏฺฐิกา ฯ (มจฺจลตฺถที่ปณียา ปจฺจโม ภาโค/ข้อ ๒๔๕)

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมงพิกากับ ๑๕ นาที.

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๔

แปล มคธเป็นไทย

๑. นัยอันมาในอรรถกถาอัฐสาลีนี้ว่า ก็อุกฤษฏกรรมตามที่แถลงมาแล้วนั้น จัดเป็นมโนกรรม ๓ อย่าง เกิดทางไตรทวาร ๗ ก็ในกาลใด บุคคลมีจิตสหระตด้วย อภิชฌา ยังองค์คือกายให้เคลื่อนไหวอยู่ ทำการจับมือเป็นต้น มีจิตสหระตด้วยพยาบาท ทำการจับท่อนไม้เป็นต้น มีจิตสหระตด้วยมิจฉาทิฏฐิ ยึดถือว่า พระชัณฐกุมารและ พระคิเวเป็นต้น เป็นผู้ประเสริฐสุด กระทำการกราบไหว้ประนมมือและประพรมตั้งภูต เป็นต้น แก่ชัณฐกุมาร และพระคิเวเป็นต้นเหล่านั้น ในกาลนั้น กรรมเป็นมโนกรรม ส่วนทวารเป็นการทวาร ๗ ส่วนเจตนาในมโนกรรมนี้ เป็นอัปโพรหริก ๗ อนึ่ง ในกาลใด บุคคลมีจิตสหระตด้วยอภิชฌา ยังองค์คือวาจาให้เคลื่อนไหวอยู่ เพ่งเล็งอุปการณอัน เป็นทรัพย์เครื่องปลื้มใจของผู้อื่นว่า ไฉนหนอ ทรัพย์ของ ๆ ผู้อื่นพึงเป็นของ ๆ เรามี จิตสหระตด้วยพยาบาท กล่าวว่ ขอสัตว์เหล่านี้ จงเดือดร้อน จงถูกฆ่า หรืออย่าได้ มีแล้ว มีจิตสหระตด้วยมิจฉาทิฏฐิ กล่าวว่ ทานที่บุคคลให้แล้วไม่มีผล ดังนี้เป็นต้น ในกาลนั้น กรรมเป็นมโนกรรม ส่วนทวารเป็นวจีทวาร ๗ ส่วนเจตนาในมโนกรรมนี้ เป็นอัปโพรหริก ๗ ก็ในกาลใด บุคคลไม่ยังองค์คือกายหรือองค์คือวาจาให้ไหว หนึ่งในที่ลับ ยังจิตสหระตด้วยอภิชฌา พยาบาท หรือมิจฉาทิฏฐิให้เกิดขึ้น ในกาลนั้น แม้กรรมก็เป็นมโนกรรม แม้ทวารก็เป็นมโนทวารเหมือนกัน ๗ ก็ในที่นี้ ทั้งเจตนา ทั้งธรรมที่สัมปยุต ด้วยเจตนา ย่อมเกิดขึ้นในมโนทวารเท่านั้น ๗ มโนกรรมฝ่ายอุกฤษฏ ย่อมเกิดขึ้นในทวาร ทั้ง ๓ ด้วยประการฉะนี้ ๗

๒. ก็เนื้อความแห่งศัพท์ว่า กัมมปถ พระอรรถกถาจารย์กล่าวไว้ในอรรถกถาสังคีติสูตรว่า กรรมทั้งหลายนั้นแล ชื่อว่ากรรมปถ เพราะความเป็นทางแห่งทุกคติ และสุคติ ๗

ฎีกาอรรถกถาสังคิตีสูตรนั้นว่า บทว่า ปถภูตตตฺตา คือ เพราะความเป็นหนทาง เหตุที่เป็นอุบายเป็นไปแห่งทุกคติและสุคติเหล่านั้น ๆ

ฎีกาสังคิตีสูตรเป็นต้นว่า ถ้ามว่า เจตนา พระผู้มีพระภาคเจ้าไม่ตรัสไว้ใน กรรมบถทั้งหลาย ในพระอภิธรรม เพราะเหตุนั้น ความที่เจตนาทั้ง ๗ เป็นกรรมบถ ตามลำดับ ไม่ควรมีใช่หรือ ๆ แก้วว่า มีใช่ไม่ควร เพราะการไม่ตรัสไว้ มีเหตุอย่างอื่น ๆ แท้จริง การไม่ตรัสเจตนาไว้ในกองกรรมบถในพระอภิธรรมนั้น เพราะความที่เจตนาไม่ เป็นกรรมบถ หามิได้ ๆ ก็เจตนา ย่อมเป็นกรรมบถได้ ในบางคราว มีใช่เป็นได้ทุกคราว ดังนั้น การไม่ตรัส (เจตนา) ไว้ ก็เพราะความที่เจตนาเป็นกรรมบถไม่แน่นอน ๆ แต่ใน กาลใด เจตนาเป็นกรรมบถ ในกาลนั้น การสงเคราะห์เจตนาว่า กรรมบถ ท่านมิได้ห้าม ไว้ ๆ ผู้โจทก์กล่าวท้วงไว้ในอธิการแห่งกรรมบถนี้ว่า ฌีว่า ความที่เจตนาเป็นกรรมบถ ชื่อว่าไม่แน่นอน เพราะเจตนาไม่ เป็นกรรมบถทุกคราวไป เหตุนั้น จึงไม่ตรัสไว้ในกอง กรรมบถไซ้ร ความที่เจตนาเป็นกรรมบถ ชื่อว่าไม่แน่นอน เพราะความที่แม้ธรรมทั้งหลาย มีอภิขฌาเป็นต้น ที่ไม่ถึงความเป็นกรรมบถก็มี เหตุนั้น การไม่ตรัสธรรมทั้งหลายมี อภิขฌาเป็นต้น แม้เหล่านั้นไว้ในกองกรรมบถ ก็ถูกต้องมีใช่หรือ ๆ ผู้เฉลยกล่าวแก้วว่า ไม่ถูกต้อง เพราะธรรมทั้งหลายมีอภิขฌาเป็นต้นเหล่านั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสไว้ใน พระอภิธรรมนั้น เพราะเป็นกรรมบถก็มี เพราะมีส่วนเสมอด้วยกรรมบถนั้นก็มี ๆ ผู้โจทก์ กล่าวท้วงต่อไปว่า ฌีว่า เมื่อเป็นเช่นนั้น แม้เจตนา ก็ควรต้องตรัสไว้ในพระอภิธรรมนั้น ๆ ผู้เฉลยกล่าวแก้วว่า คำที่ท่านกล่าวท้วงนั้นเป็นความจริง ก็เจตนา นั้นเป็นปาณาติบาต เป็นต้น เพราะเหตุนั้น ความที่เจตนา นั้นเป็นกรรมบถ ปรากฏชัดเจนแล้ว ดังนั้น จึง ไม่ควรตรัสไว้แล้ว ๆ ความจริง ความที่เจตนาเป็นกรรมบถ ปรากฏชัดเจนแล้ว โดย พระบาลีมีว่า ดูก่อนนภิขุทั้งหลาย เรากล่าวเจตนาว่าเป็นกรรม ดูก่อนนภิขุทั้งหลาย กายสัฎฐเจตนามี ๓ อย่าง คือ กรรม (กายกรรม) ฝ่ายอกุศล ๑ ดังนี้เป็นต้น กรรมนั้นแล เป็นไปโดยความเป็นทางแห่งสุคติและทุกคติ และแห่งสุข และทุกข์ของสัตว์ผู้เกิดในสุคติ และทุกคตินั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า เป็นกรรมบถ เหตุนั้น ความที่เจตนา นั้นเป็น ทาง ปรากฏชัดเจนแล้ว ส่วนความที่ธรรมทั้งหลายมีอภิขฌาเป็นต้น เป็นสุจริตและ ทุจริต ก็เพราะเป็นที่ประชุมแห่งเจตนา และความที่ธรรมทั้งหลายมีอภิขฌาเป็นต้น เป็นทางแห่งสุคติและทุกคติ และแห่งสุขและทุกข์ของสัตว์ผู้เกิดในสุคติและทุกคตินั้น เพราะความเป็นกรรมอันเจตนาให้เกิดและให้เจริญแล้ว เหตุนั้น ความที่ธรรมทั้งหลาย

มือภิชฌาเป็นต้น เป็นกรรมบถ จึงไม่ปรากฏอย่างนั้น ดังนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงไม่
ตรัสเจตนาไว้ในพระอภิธรรม โดยความเป็นกองแห่งกรรมบถ เพื่อทรงแสดงธรรมทั้งหลาย
มือภิชฌาเป็นต้นเหล่านั้นนั้นแล ตามสภาพนั้น ๆ อีกอย่างหนึ่ง บัณฑิตพึงเห็นสันนิษฐานว่า
พระผู้มีพระภาคเจ้ามิได้ตรัสเจตนารวมไว้กับกรรมทั้งหลายมือภิชฌาเป็นต้นเหล่านั้น เพราะ
ความที่เจตนาเป็นธรรมชาติไม่แน่แท้ (เพราะเจตนาเป็นสัพพสาธาณเจตสิก ซึ่งเกิด
ร่วมกับจิตทุกดวง ๆ)

พระศรีปริยัติบดี หาสมุโม วัดสามพระยา...แปล.

สนามหลวงแผนกบาลี...ตรวจแก้.